

Я.М. Вискварка

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ВИДУ ЖИВОПИСУ «ГРИЗАЙЛЬ», ЇЇ ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розкриваються основні історичні і культурологічні аспекти становлення і розвитку гризайлі. Використовуючи літературні джерела, автор проводить аналіз історичного досвіду цього виду живопису. Автор акцентує увагу на важливому значенні вивчення техніки гризайль в системі підготовки дизайнерів в межах дисципліни «Академічний живопис». Гризайль — з французької сірій, це вид монохромного живопису, що виконується в різних відтінках та тональних градаціях одного кольору. Ця техніка використовувалась в станковому живописі ще в Середні віки. Гризайль розповсюджено використовували при декорі інтер'єрів російських палаців в стилі класицизм, ампір, зразки яких збереглися до наших часів, та найбільш поширені в Москві, Санкт-Петербурзі, Ярославлі. Історичне значення техніки гризайль дуже вагоме як на початковому етапі навчання живописним техникам, так і при створенні власних сюжетних картин. Ця техніка, вивчення її історичного розвитку, знаходяться між живописом і рисунком, дозволяє розвинути межі образного мислення студентів напряму «Дизайн».

Ключові слова: гризайль, академічний живопис, рисунок, дизайн.

Гризайль — з французької сірій, це вид монохромного живопису, що виконується в різних відтінках та тональних градаціях одного кольору. Ця техніка використовувалась в станковому живописі ще в Середні віки. Наприклад, Вівтар Геллера, створений Матіасом Грюневальдом і Альбрехтом Дюрером на честь купця Геллера. Гризайль широко застосовувалась в настінному живописі в якості барельєфів тощо, як показано на рис. 1.

Гризайль набула популярності в XIV ст., коли скульптори намагалися в своїх ескізах створювати враження рельєфу, використовуючи одну фарбу, яка кольором нагадує камінь. Широке розповсюдження гризайль набула у Франції, в майстерні скульптора Андре Бове, а також у рукописах Жанни д'Євре і особливо у різних обрамленнях Жана

Рис. 1. Гризайль

Беррійського (1385). У часи Карла V техніка гризайлі набула популярності в мініатюрах, вітражах і живописі («Нарбонська пелена», Париж, Лувр), а в станковому живописі характеризувала північну школу і на звороті вітварних картин зображували Благовіщення в техніці гризайль («Гентський вітар» Яна ван Ейка, Гент, собор св. Бавона). В творчості Босха («Блудний син», Роттердам, музей Бойманса ван Бенінгена) і Брейгеля гризайль перетворилася на живописний прийом, який використовували Рубенс, Ван Дейк, ван Тулен та інші. В XVI ст. гризайль широко використовували в живописі по емалі (П.Реймон, Жан II, Жан III і П.Пеніко). Технікою гризайлі продовжували займатися і потім («Побиття немовлят» невідомого майстра XVII ст. (Руан, Музей витончених мистецтв), «Поклоніння пастухів» та «Поклоніння волхвів» Жана де Сент-Іньї (Руан, Музей витончених мистецтв), «Одаліска» Енгра (Нью-Йорк, музей Метрополітен). У XVIII ст. гризайль стає одним з жанрів у стилі рококо (Буше, Пітгоні). Фламандські художники XVII ст. використовували гризайль як підготовчий рисунок для («Фронтіспіс Дисертації кардинала Рогана Лемуана», Страсбург, Му-

зей витончених мистецтв, «Фронтіспіс Історії Будинку Інвалідів аббата Перу», виданий з гравюрами Казеса в Парижі у 1736 р [2-3].

Митці XVIII–XIX ст.ст., які працювали в станковому живописі олійними фарбами, в багатьох випадках переводили рисунок композиції на полотно, потім на першому етапі робили сіро-білу гризайль або сепією, червоною охрою, ліссіровкою тонкими шарами з промальовуванням білило освітлених частин фігур. Таким чином в живописі досягався насамперед об'єм, рельєфність, співвідношення в тоні частин композиції. Наприкінці цього етапу, після висихання фарби, митець переходив до використання різноманітних кольорів, і так до поліхроматичного живопису. Так працював Олександр Іванов — визначний митець класичного стилю в XIX ст. Збереглися його численні етюди, виконані в техніці гризайль до картини «Явлення Христа народу». В цьому ж стилі виконував свої твори і Карл Брюллов, який теж звертався до техніки гризайль в створенні ескізів [4, с.39].

Майстерність таких творів зводилась до точної імітації архітектурних і скульптурних елементів. Виразність досягалась за рахунок напівтонів, світла, тіні. Творчість зводилась до створення об'ємності рисунка. Цим гризайль нагадує техніку троплей, метою якої є створення оптичних ілюзій тримірного простору. У станковому живописі гризайль розглядається як самостійний твір мистецтва і вважається вдалим, якщо є точне поєднання відтінків. Тоді у глядача є можливість фантазувати самому з кольоровою гамою. Гризайль — не має широкої популярності серед більшості художників, заздалегідь її вважають не виразною та нудною, тому що для виконання роботи використовуються тільки ахроматичні кольори, які відрізняються один від одного лише світлотіньовими ефектами. В техніці гризайль враховується тільки тон предмету, а колір не має особливого значення [1, с.32], що викликає інтерес при ескізуванні в дизайн-проекуванні. Тому метою дослідження є визначення шляхів впровадження техніки гризайль в учбовий процес підготовки дизайнера.

Гризайль розповсюджено використовували при декорі інтер'єрів російських палаців в стилі класицизм, ампір, зразки яких збереглися до наших часів, та найбільш поширені в Москві, Санкт-Петербурзі, Ярославлі [4, с. 40].

Про невичерпний потенціал цієї техніки знали видатні митці минулого, тому широко використовували гризайль у своїй творчості. Сучасні митці мають змогу використовувати досвід старих майстрів у створенні нових напрямлень сучасного мистецтва. Французькі майстри запровадили винну гризайль. Саме ця техніка відноситься до унікального виду живопису сьогодення. Техніка винної гризайлі наближена до

акварельної, однак дозволяє досягти більш вишуканішого та філіграннішого результату. Найяскравіший представник цієї техніки Красноярський майстер Валерій Інокентійович Кудринський, який вперше спробував працювати в цій техніці у 2004 році, вивчаючи незвичайну манеру митець експериментував з вином цілий рік. В.І.Кудринський намагався малювати теплим, концентрованим і навіть білим вином, після чого почали виявлятися технологічні нюанси. Сьогодні В.І.Кудринський працює виключно червоним сухим вином і вказує, що техніка винної гризайлі — одна з найскладніших, яка не сприймає невпевненості й неохайності» [5].

Важливу роль гризайлі відіграє у викладанні живопису на початковому етапі навчання, ціллію якої є розвинення у студентів уміння аналізувати форму предметів. Тому перше завдання, передбачене навчальною програмою дисципліни «Академічний живопис» підготовки фахівців напряму 6.020207 «Дизайн» натюрморт в техніці гризайлі. Виконуючи це завдання студент має змогу ознайомитись з основами зображення об'ємної форми й впевнитись в тому, що форма виражає свої матеріальні властивості за допомогою світла. Необхідно виявити тонові відношення основних об'єктів природи: світлоту фону до світлоти предметів та їх самих один до одного.

В процесі навчання і виконання роботи спочатку наноситься загальний тон предметів та фон постановки. Роботу слід виконувати від темного до світлого, щоб краще виявлялись форма предметів та повітряне середовище. При цій роботі якісного результату можна досягти за умови, що будуть правильно передані світлотіньові ефекти на кожному предметі. Мазки пензлем краще наносити по формі предмету, щоб відчувався об'єм та форма зображуваного об'єкту [1, с. 35]. Гризайлі зручно використовувати на початковому етапі ознайомлення з методикою праці аквареллю, гуашевою або олійною живописними техніками, з вивчення властивостей та особливостей художніх матеріалів.

Якщо в перших двох семестрах на заняттях з живопису студенти виконували лише натюрморти, то потім студентам необхідно оволодіти майстерністю зображати голову, а в майбутньому й фігуру людини. На другому курсі відбувається перехід до більш складного етапу навчання. Перше завдання III семестру «Етюд чоловічої голови в техніці гризайлі» розпочинає етап навчання живописному зображенню голови людини. І техніка гризайлі стає ключем до наступних більш складних, та поглиблених завдань. В чорно-білому варіанті дизайнер і художник може влучно відобразити тональне співвідношення і разом з тим виокласти усі нюанси, чим досягається відчуття колориту твору і барв кожного предмету.

Таким чином, можна зробити висновок, що значення техніки гризайль дуже вагоме як на початковому етапі навчання живописним технікам, так і при створенні власних сюжетних картин. Ця техніка, знаходячись між живописом і рисунком, дозволяє розвинути межі образного мислення студентів напряму «Дизайн».

Список використаних джерел

1. Беда Г.В. Живопись / Г.В. Беда. — М.: Просвещение 1986 — 192 с.;
2. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. — М.: АСТ-ПРЕСС, Галарт, 2004. — 624 с.
3. Евстратова Е.Н. Шедевры мировой живописи. — М.: ОЛМА Медиа Групп, 2013. — 448 с.
4. Рисунок и живопись том 1 / [Аксенов Ю.Г., Закин Р.М., Зонненштраль Е.М. и др.]- издание второе, М.: «Искусство»,1963. — 206 с.;
5. Что такое винная гризайль или рисование натуральным вином? [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.rasterprint.ru/content/kudrinskii-valerii-innokentevich>.

References

1. Beda H.V. Zhyvopys' / H.V. Beda. — M.: Prosveshchenye 1986 — 192 s.;
2. Dmyryeva N.A. Kratkaya ystoryya yskusstv. — M.: AST-PRESS, Halart, 2004. — 624 s.
3. Evstratova E.N. Shedevry myrovoy zhyvopysy. — M.: OLMA Medya Hrupp, 2013. — 448 s.
4. Rysunok y zhyvopys' tom 1 / [Aksenov Yu.H., Zakyn R.M., Zonnenshtral' E.M. y dr.] - yzdanye vtoroje, M.: «Yskusstvo»,1963. — 206 s.;
5. Chto takoe vynnaya hryzayl' uly rysovanye natural'nyim vynom? [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.rasterprint.ru/content/kudrinskii-valerii-innokentevich>.

Я.Н. Выскварка

Страницы истории становления и развития вида живописи «гризайль», ее перспективы

Используя литературные источники, автор проводит анализ исторического опыта этого вида живописи. Основное внимание в статье обращено на обозрение значения техники гризайль в подготовке дизайнеров в дисциплине «Академическая живопись». Гризайль - вид монохромной живописи, которая исполняется в разных оттенках и тональных градациях одного цвета. Эта техника использовалась в станковой живописи еще с Средневековья. Гризайль использовали в декоре интерьеров русских дворцов в стиле классицизм, ампир. Значение техники гризайль необходимо как на первоначальном этапе так и при создании собственных работ. Эта техника находится между живописью и

рисунком позволяет раздвинуть границы образного мышления студентов специализации «Дизайн».

Ключевые слова: гризайль, академическая живопись, рисунок, дизайн.

Y. Vuskvarka

Pages of history of becoming and development of type of painting of "grizail", her prospect

A value and basic culturological aspects of becoming and development of grizail open up in the article. Using literary sources and archived material, an author conducts the analysis of historical experience of grizail. Basic attention in the article is convolute on illumination of value of technique of grizail in preparation of designers from discipline the "Academic painting". Grizail - from French grey, it is a type of the painting that is executed in different tints and voice-frequency gradations of one color. This technique was used in the easel painting yet in Middle ages. Grizail is widespread used for the decor of interiors of the Russian palaces in style classicism, empire style, the standards of that were saved to our times, and most widespread in Moscow, Saint Petersburg, Yaroslavl. The value of technique of grizail is very ponderable both on the initial stage of studies to the picturesque technicians and at creation of own with a plot pictures. This technique, being between painting, allows to develop the limits of the vivid thinking of students straight "Design". The prominent artists of the past knew about inexhaustible potential of this technique, that is why widely used grizail in the work. Modern artists have the opportunity to use experience of old masters in creation of new directions of modern art. French masters entered winy grizail. Exactly this technique behaves to the unique type of painting of present time. The technique of winy grizail is close to water-colour, however allows to attain more refined and to the result. The brightest representative of this technique is Krasnoyarsk master V.I.Kudrinsky, that first tried to work in this technique in 2004, studying an unusual manner an artist experimented with wine whole year. V.I.Kudrinsky tried to draw the warm, concentrated and even white wine, whereupon technological nuances began to appear.

Key words: grizail, academic painting, picture, design.